

ВОРОНКОВА Валентина Григорівна,

д-р філос. наук, професор,

академік НАН ВО України,

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні

Запорізького національного університету

Україна

ORCID ID: 0000-0002-0719-1546

МОВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В СУЧАСНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ

Актуальність дослідження мовної ідентичності в сучасному комунікативному середовищі у контексті викликів і перспектив цифрового розвитку визначається не лише мовними здібностями особистості, але й впливом цифрового розвитку на способи спілкування та взаємодії¹. В цьому контексті існує ряд викликів і перспектив, які формують мовну ідентичність в епоху цифрових технологій. 1) Зараз ми спостерігаємо інтенсивний обмін інформацією через Інтернет, що призводить до глобалізації.

Це може викликати втрату мовної унікальності і піддавати мовну ідентичність впливу домінуючих мов і культур. 2) Використання соціальних мереж і віртуальних платформ може впливати на мовну ідентичність, змінюючи звичайні форми спілкування та мовні норми. Одночасно це може призводити до виникнення нових мовних явищ та виразів. 3) Використання інноваційних технологій, таких як мовні асистенти, перекладачі та інші інструменти, може впливати на спосіб взаємодії з мовою і формувати нові мовні звичаї. У той же час вирішення проблем мовної ідентичності в сучасному комунікативному середовищі відкриває нові перспективи. 1) За допомогою цифрових технологій можна збагачувати мовну ідентичність, надаючи доступ до різноманітних мовних ресурсів та стимулюючи збереження мовних традицій, сприяючи розширенню мовної різноманітності. 2) Цифровий розвиток

¹ Кивлюк О.М., Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Філософія комунікаційної парадигми постінформаційного суспільства: виклики і перспективи розвитку. Contemporary ukrainian science: theoretical and practical achievements : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2024. С. 138–153. URL : https://www.eo.kiev.ua/resources/archivMonographs/mono_2024_18/mono_2024_18.pdf

розкриває перед представниками різних країн і культур унікальні можливості безобмеженого спілкування, що відкриває шлях для культурного обміну та взаєморозуміння через призму мовної ідентичності. 3) Сучасні цифрові технології дозволяють створювати персоналізовані інтерфейси та інтерактивні засоби комунікації, що сприяє розвитку унікальних форм вираження мовної ідентичності².

В епоху цифрового розвитку мовна ідентичність є динамічним і складним явищем, обумовленим впливом культурних, соціальних та технологічних факторів. Важливо зрозуміти ці виклики і перспективи для ефективної взаємодії з мовною ідентичністю в сучасному цифровому світі. Адже цифрові технології дозволяють створювати персоналізовані інтерфейси та інтерактивні засоби комунікації, що може сприяти розвитку унікальних форм вираження мовної ідентичності. Мовна ідентичність в епоху цифрового розвитку є динамічним і складним явищем, яке визначається впливом культурних, соціальних та технологічних факторів. Важливо направити ці виклики і перспективи для ефективної взаємодії з мовною ідентичністю в сучасному світі³. Дослідження у контексті мовної ідентичності українців може сприяти міждисциплінарному підходу, що об'єднує лінгвістику, культурологію, психологію, «цифрову гуманітаристику» та інші галузі. Розуміння ролі мов у формуванні ідентичності може сприяти збагаченню культурного діалогу та взаєморозумінню в міжнаціональному співтоваристві.

Як свідчить аналіз, Інтернет та цифрові технології використовуються для збереження та просування мовних традицій, можуть використовувати онлайн-ресурси для популяризації різних мов і діалектів. Розвиток мовних технологій, таких як машинний переклад, розпізнавання мови та інші, може допомагати в збереженні та розвитку мовних ідентичностей. Такі технології можуть сприяти спілкуванню між різними мовами та культурами, а з використанням онлайн-ресурсів та інтерактивних платформ можна розширювати можливості мовної освіти. Це дозволяє людям вивчати та розвивати свою мовну ідентичність у відповідності зі своїми потребами та інтересами. Мовні асистенти, такі як голосові технології та чат-боти, можуть сприяти збереженню та передачі мовних особливостей через взаємодію з

2 Степико М. Т., Черненко Т.В. Українська ідентичність як визначальна засада протидії російській агресії. Стратегічні пріоритети. 2017. № 3. С. 178-183. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2017_3_23

3 Бистрицький Є. К., Зимовець Р. В., Пролеєв С. В. Комунікація і культура в глобальному світі. Duch i Litera, 2020. URL : https://bookye.com.ua/upload/iblock/ac3/ac1521c3_64a8_11eb_8146_000c29ae1566_473e5f20_64aa_11eb_8146_000c29ae1566.pdf

користувачем. Загалом, цифровий розвиток неодмінно впливає на мовну ідентичність, але в той же час відкриває нові можливості для збереження та розвитку різноманітності мовних спільнот⁴.

У контексті соціально-філософського аналізу важливо забезпечити баланс між глобальними тенденціями та збереженням культурних та мовних унікальностей, сприяючи взаєморозумінню та розвитку цифрового соціуму на основі взаємного поваги до мовних ідентичностей. Це вимагає розробки стратегій, які сприяють інклюзивному підходу до цифрового розвитку, враховуючи різноманіття мовних та культурних контекстів. Забезпечення цього балансу може включати в себе: 1) Розвиток мовних ресурсів у відповідності з унікальними особливостями кожної мови, забезпечуючи їх доступність та актуальність в цифровому середовищі. 2) Сприяння створенню міжкультурних платформ для обміну мовними та культурними виразами допоможе вивченню та збереженню різноманітності. 3) Розвиток програм мовної освіти, які враховують цифрові технології, сприяють збереженню та розвитку мовних ідентичностей. 4) Активна підтримка ініціатив, які популяризують культурні та мовні особливості через цифрові медіа, забезпечують більший доступ до різноманітності. 5) Залучення представників різних спільнот до розробки та впровадження цифрових технологій сприяє врахуванню їхніх унікальних потреб та перспектив. Такий підхід допомагає створювати цифрове середовище, що сприяє різноманітності та спільноті, зберігаючи при цьому культурні та мовні цінності⁵.

Мовна ідентичність в сучасному комунікативному середовищі у контексті викликів і перспектив цифрового розвитку сприяє формуванню цифрового середовища, яке підтримує різноманітність та спільноту, одночасно зберігаючи культурні та мовні цінності. Це дозволяє людям взаємодіяти в інтернеті, залишаючись вірними своїм унікальним культурним та мовним традиціям. Створення такого середовища включає в себе не лише технічні засоби, а й культурно-освітні ініціативи. Це може включати в себе розробку інструментів для збереження та поширення різноманітних мов, підтримку культурних проєктів у цифровому форматі, створення спеціальних мереж, що об'єднують представників різних культур.

Загальноцивілізаційна парадигма розвитку мовної ідентичності ставить за мету не лише сприяти взаєморозумінню та обміну досвідом між

4 Степико М.Т. Українська ідентичність у глобалізованому світі: монографія Харків: Майдан. 2020. 258 с.

5 Воронкова Валентина, Кивлюк Ольга, Нікітенко Віталіна. Критичне мислення у контексті постмодерністського дискурсу Жана Бодріара. Освітній дискурс: зб. наук. праць / голов. ред. О. П. Кивлюк. Київ : ТОВ «Науково-інформаційне агентство «Наука-технології-інформація». 2023. Випуск 45 (7–9). С. 29–39.

культурами, а й визначається прагненням зберегти та вдосконалити мовні та культурні особливості в епоху цифрового розвитку. Це важливий крок у напрямку створення гармонійного та різноманітного світу, де кожна мова та культура має можливість виражати себе та сприяти спільноті⁶. Загальноцивілізаційний підхід є ключовим етапом у формуванні гармонійного та різноманітного світу, де кожна мова та культура мають можливість вільно виражати себе та сприяти спільноті. Це свідчить про розуміння важливості збереження культурного та мовного розмаїття, надаючи простір для взаємодії та обміну ідеями між різними групами. У такому різноманітному середовищі кожна мова і культура стають важливим елементом глобальної мозаїки, при цьому не втрачаючи своєї унікальності. Збереження та підтримка цінностей різних спільнот у цифровому просторі робить можливим спільний розвиток та формує взаєморозуміння. Загальноцивілізаційна парадигма стимулює толерантність, повагу до культурного різноманіття та підтримує ідею єдності в різноманітності, створюючи умови для вільного вираження різних мов та культур, сприяючи не лише розвитку індивідів, а й формуванню глобальної спільноти, що базується на взаємоповазі та співпраці.

Загальноцивілізаційна парадигма допомагає подолати культурні розбіжності, будуючи мости взаєморозуміння та співпраці між різними групами. Вона акцентує увагу на важливості врахування унікальних рис кожної культури та мови, сприяючи створенню гармонійного міжнародного співтовариства. Зазначений підхід веде до поглиблення глобальної свідомості та взаємного розуміння, формуючи фундамент для спільної роботи над глобальними викликами та досягненням спільних цілей. Все це підтримує ідею створення світу, у якому різноманітність вважається силою, а не обмеженням, що сприяє справжній глобальній спільноті, об'єднаній взаємоповагою та взаємодопомогою та вважається не лише природною, але й значущою силою. Мовна ідентичність сприяє формуванню справжньої глобальної спільноти, що детермінується взаємоповагою та взаємодопомогою⁷.

У глобальному світі різноманітність розглядається як ресурс, який збагачує колективну свідомість та сприяє інноваціям. Вона стає важ-

6 Політика ідентичності в Україні. Що єднає суспільство? / за заг. ред. Ю. Тищенко. Київ : ТОВ «Агентство» Україна», 2018. 84 с.

7 Усанова Л. А. , Супрун Г.Г. Цифрова ідентичність як відображення інформаційного суспільства. Актуальні проблеми філософії та соціології : Науково-практичний журнал / Голов. ред. С. Г. Секундант, відпов. ред. Д. В. Яковлев ; Міністерство освіти і науки України ; Національний університет "Одеська юридична академія". Одеса, 2021. Вип. 30. С. 67–70.

ливаю складовою силового полюсу, що допомагає вирішувати складні проблеми та рухатися вперед. Концепція мовної ідентичності підтримує створення культури взаємоповаги, де особливості не розглядаються як перешкоди, а як джерело взаємного навчання та взаємодопомоги. Взаємоповага є основною цінністю, яка спрямовує взаємодію та взаємовідносини в глобальній спільноті. Загальноцивілізаційний підхід визначає новий парадигмальний напрямок, де різноманіття є джерелом як сили, так і злагоди. Його успішне впровадження сприяє побудові світу, де кожен член глобальної спільноти може вільно розкривати свій потенціал, спираючись на взаємоповагу та взаємодопомогу⁸. Загальноцивілізаційний підхід визначає нову парадигму, де різноманіття виступає як джерело сили та гармонії. Успішне впровадження цієї парадигми сприяє формуванню світу, де кожен член глобальної спільноти може вільно розкривати свій потенціал, спираючись на взаємоповагу та взаємодопомогу. Цей підхід створює позитивний контекст для співпраці та взаємодії між різними культурами та мовами.

Цей підхід підкреслює важливість взаєморозуміння, адаптації та спільної роботи для досягнення спільних цілей. У світлі цього підходу кожна індивідуальна мова, кожна унікальна культура стають цінними складовими глобального мозаїчного співтовариства. Взаємне вивчення та збагачення різноманітних поглядів та традицій є ключовим елементом цього нового напрямку. Загальноцивілізаційний підхід не лише сприяє індивідуальному розвитку, але й створює основу для спільної побудови глобальної спільноти, де різноманіття вважається не проблемою, а джерелом взаємного збагачення⁹.

Поняттєво-категоріальний апарат дослідження мовної ідентичності в сучасному комунікативному середовищі включає такі ключові поняття та категорії: 1) Мовна ідентичність як визначення суб'єктивного відчуття особистості щодо своєї мови, мовленнєвого спадку та приналежності до конкретної мовної спільноти. 2) Складові мовної ідентичності - лінгвістичні особливості, мовленнєва практика, соціокультурний контекст. 3) Цифровий розвиток як процес впровадження та використання цифрових технологій у різних сферах життя, включаючи комунікації - Інтернет, соціальні мережі, мобільні додатки, мовленнєві технології. 4) Комунікативне середовище як об'єднання всіх чинників, що впливають на взаємодію та

8 Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2009. 558 с.

9 Тейлор Ч. Етика автентичності. 2-ге вид. Київ : Дух і літера, 2002. 128 с.

обмін інформацією між людьми в контексті комунікації. Його складові - технологічні, соціокультурні, психологічні аспекти комунікації. 5) Виклики цифрового розвитку для мовної ідентичності: вплив глобалізації та використання популярних мов на менш розповсюджені мови; створення нових форм мовленнєвого спілкування у віртуальних просторах. 6) Перспективи цифрового розвитку для мовної ідентичності: використання машинного перекладу та інших інновацій у збереженні та розвитку мов; розширення можливостей навчання мов та розвитку мовної ідентичності через цифрові платформи; аналіз впливу використання соціальних мереж на мовленнєві звички та мовну ідентичність; розгляд нових форм виразу мовної ідентичності у віртуальному просторі.

Цей поняттєво-категоріальний апарат може використовуватися для аналізу взаємодії мовної ідентичності та цифрового розвитку у сучасному комунікативному середовищі, а також для визначення викликів та перспектив, які це співвідношення може викликати¹⁰.

Зарубіжні концепції мовної ідентичності в сучасному комунікативному середовищі в контексті цифрового розвитку вивчаються з різних точок зору. Визначимо ключові концепції та напрямки дослідження цієї теми в зарубіжній соціально-філософській науці: 1) Концепція мовної ідентичності у віртуальних спільнотах визначається тим, як віртуальні спільноти впливають на формування мовної ідентичності. Дослідження включає в себе аналіз способів, якими інтернет-спільноти взаємодіють з мовними практиками та традиціями. 2) Концепція мовної ідентичності в умовах глобалізації, у контексті якої розглядається вплив глобалізації на зміни в мовних структурах та вживання мов, аналізується, як глобальні медіа та технології впливають на мовну ідентичність індивідів та спільнот. 3) Концепція мовної ідентичності та соціальних мереж, у контексті якої досліджується вплив використання соціальних мереж на формування та вираження мовної ідентичності, аналізується роль соціальних мереж у підтримці чи зміні мовних практик. 4) Концепція мовної ідентичності в онлайн-освіті, у контексті якої розглядається взаємодія мовної ідентичності з процесами онлайн-навчання та дистанційної освіти, вивчається вплив цифрових технологій на розвиток мовленнєвих навичок та мовної ідентичності. 5) Концепція мовної

10 Nikitenko Vitalina A., Voronkova Valentyna H., Andriukaitiene Regina, Oleksenko Roman I. The crisis of the metaphysical foundations of human existence as a global problem of post-modernity and the ways of managerial solutions (Криза метафізичних засад людського буття як глобальна проблема постмодерну та шляхи управлінського вирішення) *Propósitos y Representaciones* Jan. 2021, Vol. 9, SPE (1), e928

ідентичності у мовленнєвих технологіях, у контексті якої аналізується вплив штучного інтелекту, машинного перекладу та інших технологій на сприйняття та використання мови, розглядається роль технологій у збереженні та еволюції мовних ідентичностей¹¹. 6) Концепція мовної ідентичності у контексті кіберкультур та віртуальної реальності, яка вивчає взаємодію з кіберпростором та віртуальною реальністю, як вона впливає на сприйняття та вираження мовної ідентичності. 7) Концепція мовної ідентичності в медіапросторі, у контексті якої розглядається вплив медіа, таких як телебачення, радіо, інтернет-платформи на формування мовних уподобань та ідентичностей, аналізується взаємодія мовної ідентичності із засобами масової інформації та розвиток нових мовних форм у цифровому медіапросторі. 8) Концепція мовної ідентичності в умовах міграції, в якій досліджується вплив цифрового розвитку на мовну ідентичність мігрантів та їх збереження мовних традицій, вивчається використання цифрових комунікаційних засобів у підтримці мовної різноманітності в умовах міграції. 9) Концепція мовної ідентичності у молодіжній культурі та інтернет-сленгу, в якій розглядається взаємодія цифрових комунікаційних платформ із формування мовної ідентичності молоді, аналізується роль інтернет-сленгу, мемів та інших мовних елементів у створенні унікальних мовних спільнот. 10) Концепція мовної ідентичності у контексті інтерактивних технологій, в якій розглядається взаємодія мовної ідентичності з інтерактивними технологіями, такими як віртуальна реальність, розширена реальність, аналізується роль інтерактивних технологій у зміні мовленнєвих звичок та вираженні мовної ідентичності.

Ці концепції допомагають розширити розуміння взаємодії мовної ідентичності та цифрового розвитку, враховуючи різноманітні визначення, методології та підходи, що використовуються у міжнародній науковій спільноті. Ці напрями досліджень спрямовані на розуміння взаємодії мовної ідентичності та цифрового розвитку в різних контекстах. Вони допомагають розкрити виклики та перспективи, які виникають у сучасному світі, де технології глибоко впливають на способи мовленнєвої взаємодії та формування мовної ідентичності¹².

11 Глушаниця Н.В. Мова як визначальний чинник формування національної ідентичності. Варіативність концепту національної ідентичності у сучасному мультикультурному середовищі: колективна монографія / за заг. ред. О.Г. Шостак. Київ:Талком, 2020. С.100–114

12 Kyrychenko, M., Nikitenko, V., Voronkova, V., Harbar, H., & Fursin, A. The search for new forms of personal expression in the era of postmodernism. Amazonia Investiga, 2021. 10 (42), 248-254. URL : <https://doi.org/10.34069/AI/2021.42.06.2>

У контексті аналізу концепцій розрізняються мовна ідентичність та мовленнєва ідентичність, які представляють два різних аспекти, пов'язані із сприйняттям та вираженням мови, які можуть визначати взаємодію особистості з мовою в сучасному комунікативному середовищі. Однак у них є свої відмінності: 1) Мовна ідентичність - це особистісна ідентифікація з певною мовною спільнотою; відображення того, як особа відчуває свою приналежність до конкретної мовної групи, включає лінгвістичні особливості, мовні традиції, вживання мови, асоціації із мовою. 2) Мовленнєва ідентичність - це спосіб, яким особистість виражає себе мовою в конкретних ситуаціях комунікації, включає в себе вживання конкретних мовленнєвих засобів, стилів та стратегій взаємодії, охоплює вміння висловлювати свої думки, використовуючи мовні засоби, адаптацію мовленнєвого стилю до конкретної аудиторії, вміння ефективно комунікувати¹³.

Отже, основна різниця між мовною ідентичністю та мовленнєвою ідентичністю полягає в тому, що мовна ідентичність більше стосується особистісної самоідентифікації у відношенні до мовної спільноти, тоді як мовленнєва ідентичність акцентується на способах, якими особа виражає себе мовою в конкретних ситуаціях. Обидва аспекти можуть взаємодіяти та визначати, як особа сприймає себе в контексті комунікації, особливо в умовах сучасного цифрового середовища.

Розвиток мовної і мовленнєвої ідентичності є динамічним процесом, який може піддаватися впливу різних чинників. Деякі з тенденцій у розвитку цих ідентичностей у сучасному світі включають: 1) Глобалізація та багатомовність, так як з розвитком глобальних зв'язків та інтернаціоналізації зростає важливість володіння кількома мовами. Особи можуть розвивати мовну ідентичність в контексті різних мовних спільнот, що впливає на їхню спроможність ефективно спілкуватися в різних культурних середовищах. 2) З популярністю цифрових технологій зростає вплив соціальних мереж, онлайн-спільнот та медіа на формування мовної і мовленнєвої ідентичності. Особистості можуть знаходити нові шляхи вираження себе, а також взаємодіяти з різними мовними групами через цифрові платформи. 3) Сприяння інклюзивності в суспільстві може призвести до збагачення різноманітності мовних і мовленнєвих практик. Особи можуть відчувати себе більш комфортно у вираженні своєї ідентичності через мову, що враховує різні культурні та соціальні аспекти.

13 Явір В. А. Етнополітична інтеграція та дезінтеграція у сучасному світі : політико-правовий концепт : монографія. Київ : Логос, 2018. 468 с.

4) Зростання свідомості щодо мовних прав може підтримувати розвиток мовної ідентичності, особливо для менших мовних груп. Активізація мовної політики може впливати на утвердження та захист мовної ідентичності у різних частинах світу. 5) Зміни в соціокультурному середовищі, такі як зміни в сімейних структурах, ролі гендеру, етнічній та культурній різноманітності, можуть впливати на те, як особи сприймають та виражають свою мовну ідентичність.

Ці тенденції свідчать про постійну еволюцію мовних та мовленнєвих ідентичностей у сучасному світі, враховуючи зміни в технологічному, соціокультурному та політичному середовищах¹⁴.

Сучасні комунікативні середовища мають значний потенціал для формування та розвитку ідентичності у людей. Тут важливі різноманітні аспекти, включаючи цифрові технології, глобалізацію, соціальні мережі та інші аспекти комунікації та формування множинності ідентичностей. Цифрові медіа дозволяють людям виражати свою унікальність і розмаїття своїх ідентичностей. Особистості можуть бути активними у різних онлайн-спільнотах, представляючи різні аспекти своєї особистості. Соціальні мережі надають можливість людям висловлювати свої інтереси, переконання та інші аспекти ідентичності через відео, фотографії, пости та коментарі. Вони також допомагають у взаємодії з різними культурними та мовними групами. Зростання глобальних зв'язків і обмін культурою через медіа розширює можливості для формування культурної ідентичності. Люди можуть вивчати та взаємодіяти з іншими культурами, що сприяє розширенню їхньої свідомості та ідентичності. Можливості для навчання та самовдосконалення в Інтернеті дозволяють особистостям розвивати свою ідентичність через освіту та здобуття нових навичок, навіть у віртуальному форматі. Активна участь у громадському просторі дає можливість людям висловлювати свої погляди, брати участь у громадських обговореннях і спільнотах через різні медіаформи, що може впливати на їхню соціальну та політичну ідентичність. Використання мовленнєвих аспектів у віртуальних спільнотах, чат-платформах та соціальних мережах сприяє розвитку мовленнєвих навичок і формуванню мовленнєвої ідентичності.

Швидкий темп розвитку технологій може вимагати адаптації ідентичності до нових форм комунікації та технологічних засобів. Сучасні

14 Карась А. Громадянське суспільство і Україна: виклики і загрози. Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск Л. Рижак, Н. Жигайло. Львів, 2023. Вип. 20. С.19–20.

комунікативні середовища, в основному, відкривають багато можливостей для самовираження та розвитку ідентичності. Проте важливо також враховувати потенційні виклики, такі як проблеми приватності та надмірне використання соціальних мереж, які можуть впливати на формування ідентичності в іншій площині¹⁵. Онлайн-середовища надають можливість взаємодіяти з різними культурами, сприяючи розширенню світогляду та розвитку культурної ідентичності. Віртуальна спільнота може стати місцем обміну досвідом та традиціями. Мережеві платформи сприяють формуванню ідентичності активістів та учасників соціальних рухів. Люди можуть знаходити спільноту з однодумцями, висловлювати свої погляди та приєднуватися до рухів, що сприяє формуванню громадянської ідентичності.

Віртуальні світи та ігри дозволяють людям створювати альтернативні ідентичності, експериментувати та взаємодіяти з іншими у віртуальному просторі. Інтернет надає можливість будувати особистий бренд через власні віртуальні присутності, що впливає на ідентичність у сфері кар'єри та особистого успіху. Розвиток мультимедіа, відео-контенту та аудіоформатів створює нові можливості впливу на мовленнєву ідентичність через візуальні та аудіальні засоби вираження. Віртуальні спільноти та медіа можуть служити засобом підтримки та розуміння, сприяючи формуванню позитивної самооцінки та психологічного комфорту. Онлайн-ресурси дозволяють людям здобувати інформацію та освіту у широкому спектрі областей, що може впливати на їхню інтелектуальну ідентичність. Мережеві платформи можуть служити майданчиком для висловлення та обговорення важливих тем, таких як соціальні проблеми, екологічні питання та політичні зміни, що впливає на формування громадянської ідентичності. Сучасні комунікативні середовища створюють унікальні можливості для формування різноманітних ідентичностей та сприяють розвитку особистості у віртуальному та реальному світі. Важливо враховувати як позитивні, так і викликальні аспекти цього впливу для забезпечення здорового та збалансованого розвитку ідентичності.

Розгляд як позитивних, так і негативних аспектів впливу сучасних комунікативних середовищ є критичним для забезпечення здорового та збалансованого розвитку ідентичності (табл.1).

15 Кивлюк О.П., Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Інтеграція віртуальної реальності та освіти в контексті креативності та сучасних тенденції цифрового розвитку / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. С.47–63.

Таблиця 1

**Позитивні та негативні аспекти впливу
сучасних комунікативних середовищ для забезпечення
здорового та збалансованого розвитку ідентичності**

Критерій	Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Самовираження та творчість	Інтернет і соціальні мережі надають людям платформу для творчості та самовираження, що сприяє розвитку індивідуальності.	Велика кількість особистої інформації, яку можна знайти в інтернеті, може становити загрозу приватності та безпеці
Глобальне спілкування	Можливість спілкування з представниками різних культур сприяє розширенню горизонтів та культурній освіті.	Занадто велике використання соціальних мереж може викликати проблеми залежності та негативно впливати на фізичне та психічне здоров'я.
Зручність навчання	Онлайн-ресурси допомагають у навчанні та розвитку, забезпечуючи доступ до різноманітних знань і навчальних можливостей.	Маніпуляція інформацією: Розповсюдження фейків та маніпуляція інформацією може викликати спотворення світогляду та сприяти поширенню дезінформації.
Цифрова грамотність	Важливо навчати людей цифровій грамотності, щоб вони могли бути обізнані у безпеці та конфіденційності в інтернеті	Розповсюдження фейкових новин, дезінформації та маніпуляції може викликати спотворення світогляду та сприяти соціальним конфліктам.
Регулювання часу	Керування часом, проведенням в інтернеті, сприяє підтримці балансу між віртуальним та реальним життям.	Велика кількість часу, проведеного в інтернеті, особливо на соціальних мережах та іграх, може викликати залежність, відволікання від реального життя та впливати на психічне здоров'я.
Саморегуляція та самосвідомість	Освіта та свідоме використання онлайн-ресурсів допомагають людям розуміти вплив медіа на їхню ідентичність.	Засіб екрану та поганий режим користування електронікою можуть впливати на фізичне та психічне здоров'я, зокрема на якість сну та зорове здоров'я.
Сприяння розвитку самосвідомості	Сприяння розвитку самосвідомості та самопізнання допомагає особистості усвідомити свої цінності, переконання та розвивати здорову ідентичність.	Мережева агресія, кібербулінг та онлайн-шкідливість можуть стати причиною стресу, тривоги та негативного впливу на самопочуття та соціальні відносини.

Таблиця 1 (сформована автором)

Згальноцивілізаційний підхід повинен бути орієнтованим на збалансоване використання сучасних комунікативних засобів, а також усвідомлення

їхнього впливу на формування ідентичності. Важливо розвивати критичне мислення та етичну поведінку в цифровому середовищі для забезпечення здорового розвитку особистості в сучасному світі. Розгляд цих аспектів і впровадження відповідних стратегій допомагає створити сприятливий інтернет-простір, де розвивається збалансована та здорова ідентичність. Важливо, щоб спільні зусилля були спрямовані на максимізацію позитивних аспектів та мінімізацію ризиків, пов'язаних із сучасними комунікативними середовищами. Зрозуміння цих негативних аспектів важливе для розробки стратегій та політик, спрямованих на захист індивідів в інтернеті та мінімізацію можливих ризиків. Ефективне управління цими аспектами дозволяє максимізувати позитивний вплив сучасних комунікативних середовищ на розвиток ідентичності та благополуччя особистості.

Мовна ідентичність українців у контексті транслінгвізму визначається взаємодією різних мовних кодів та вмінням особистості використовувати різні мови у своєму житті. Транслінгвізм – явище, що полягає в здатності особистості використовувати та комбінувати декілька мов або мовних форм у різних соціокультурних та комунікативних ситуаціях. Українці, особливо ті, хто переживає транскордонні зв'язки, мають можливість стикатися з різними мовами в різних сферах життя¹⁶. Декілька аспектів, які важливі при розгляді мовної ідентичності українців у контексті транслінгвізму: 1) Українці можуть володіти кількома мовами, такими як українська, російська, англійська та інші. Мовний репертуар може бути формований через освіту, родинні зв'язки, культурні впливи та події, що стосуються власної мовної ідентичності. 2) Використання різних мов може бути пов'язане з культурною та емоційною зв'язаністю. Українці можуть обирає мову залежно від ситуації, у якій вони знаходяться, або для вираження конкретних почуттів та ідей. 3) Мовна ідентичність може бути формована соціальними контекстами, такими як робоче оточення, освітні установи, спілкування в онлайн-середовищах. У різних соціальних групах може скластися різна мовна практика. 4) Українці можуть бути білінгвістами та володіти кількома мовами. Важливо також враховувати здатність адаптувати свою мовну поведінку до конкретного комунікативного контексту. Транслінгвізм може виявлятися у використанні кодміксінгу (комбінації різних мов в одному висловлюванні) та код-свічінгу (перехід від однієї мови до іншої під час розмови). Мовна ідентичність українців може бути пов'язана з їхнім

16 Конопляник Л.М., Пришупа Ю.Ю. Основні аспекти національної ідентичності української молоді у контексті глобалізації. Варіативність концепту національної ідентичності у сучасному мультикультурному середовищі: колективна монографія / за заг. ред. О.Г. Шостак. Київ:Талком, 2020.С. 81–100.

сприйняттям мови як елемента національної чи етнічної ідентичності. Глобалізація та медіа можуть впливати на мовну ідентичність, роблячи доступними різні мовні ресурси та впливаючи на використання іноземних мов. Українці в умовах транслінгвізму можуть володіти не тільки офіційною мовою країни (українською), але і використовувати інші мови як частину своєї мовної ідентичності, що відображає багатомовність та культурну різноманітність¹⁷.

Мовна ідентичність українців також може бути визначена мовною політикою, яка визначає, в якому обсязі та в яких сферах використовується певна мова. Рішення влади щодо мовних норм та пріоритетів впливають на мовну ідентичність населення. В контексті транслінгвізму можуть виникати мовні конфлікти та обмеження, зокрема, якщо певна мова є предметом конфліктів або її використання обмежується в певних сферах. Здатність переміщатися між різними мовами вказує на мовну мобільність особистості, що може впливати на її адаптацію та взаємодію у різних лінгвокультурних середовищах. Глобалізація надає можливості для вивчення та використання інших мов, але водночас може призводити до домінування певних мов та культур у віртуальному та реальному просторі. Зокрема для тих, хто має транскордонні зв'язки, мовна ідентичність формується в контексті мовної взаємодії з представниками інших культур та мов. Освіта грає важливу роль у формуванні мовної ідентичності, визначаючи які мови вивчаються та використовуються у навчальних закладах. Використання мов в онлайн-середовищі може впливати на створення віртуальних мовних спільнот, які формують мовну ідентичність українців. Мовна ідентичність може бути сприймана як постійний процес, який формується в процесі взаємодії з різними мовами та культурами. Розуміння мовної ідентичності українців у контексті транслінгвізму важливе для розуміння їхнього відношення до мов та культур, а також для розробки політик, спрямованих на збереження та підтримку мовної різноманітності в українському суспільстві¹⁸.

Глобалізація надає можливості для вивчення та використання інших мов, але водночас може призводити до домінування певних мов та культур у віртуальному та реальному просторі. Зокрема для тих, хто має транскордонні зв'язки, мовна ідентичність формується в контексті мовної взаємодії

17 Рамкова Конвенція про захист національних меншин. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU95K02U.html.

18 Горло Н. В. Стан національних меншин в Україні і характер їх відносин зі спорідненими державами. Горло Н. В. Концептуальні засади і практика ірідентизму : внутрішньополітичний і міжнародно-політичний контексти : монографія ; МОН України, Запорізь. нац. ун-т. Запоріжжя, 2019. С. 205-265. URL : http://diversipedia.org.ua/sites/default/files/gep_report_in_ukrainian.pdf

з представниками інших культур та мов. Освіта грає важливу роль у формуванні мовної ідентичності, визначаючи які мови вивчаються та використовуються у навчальних закладах. Використання мов в онлайн-середовищі може впливати на створення віртуальних мовних спільнот, які формують мовну ідентичність українців. Розуміння мовної ідентичності українців у контексті транслінгвізму важливе для розуміння їхнього відношення до мов та культур, а також для розробки політик, спрямованих на збереження та підтримку мовної різноманітності в українському суспільстві.

Дослідження мовної ідентичності українців у контексті транслінгвізму має важливе теоретичне і практичне значення. Дослідження розширює розуміння лінгвістичних теорій, додаючи підходи до вивчення мовної ідентичності в умовах транслінгвізму. Це може включати в себе аспекти синергії різних мов та вплив мовного контексту на формування ідентичності. Дослідження додає до розуміння явища культурної та мовної диверсифікації в українському суспільстві, враховуючи вплив різних мовних спільнот та взаємодію мов. Висвітлення мовної ідентичності українців може слугувати основою для розробки мовної політики, що враховує культурні та глобальні виклики. Розуміння взаємодії мов та культур українців може внести вагомий вклад у розвиток теорій інтеркультурної комунікації та сприяти ефективному спілкуванню в багатомовних середовищах¹⁹.

Практичне значення дослідження в тому, що результати можуть служити підґрунтям для вдосконалення методів навчання та вивчення мов у школах та університетах, враховуючи мовну ідентичність українців. Врахування транслінгвізму допоможе у визначенні засобів формування лінгвокультурної компетентності в освітніх програмах. Дослідження може стати підґрунтям для розробки та впровадження мовної політики, спрямованої на збереження та розвиток мовної ідентичності в українському суспільстві. Вивчення мовної ідентичності сприяє створенню середовища, що підтримує мовну різноманітність та гармонійну співпрацю різних мовних спільнот. Розуміння впливу транслінгвізму на мовну ідентичність може сприяти розвитку мов, їх адаптації та виживанню в умовах глобалізації. Врахування різних мовних аспектів української ідентичності допомагає розуміти та подолати мовні бар'єри у різних сферах суспільства. Дослідження може слугувати підґрунтям для створення інклюзивного мовного середовища, в якому різні мови та куль-

19 Абисова М. До проблеми ідентичності у лінгвокомунікативних практиках Європейського Союзу. Варіативність концепту національної ідентичності у сучасному мультикультурному середовищі: колективна монографія / за заг. ред. О.Г. Шостак. Київ:Талком,, 2020. С.3–15.

тури сприяють взаєморозумінню та співпраці. Розуміння транслінгвізму допомагає виховувати культурну толерантність та повагу до різних мовних та культурних ідентичностей, сприяючи міжкультурному взаєморозумінню. Дослідження може мати практичне застосування у визначенні стратегій управління багатомовністю в організаціях та підприємствах. Розуміння мовної ідентичності може вплинути на розробку мовних технологій та мобільних додатків, що враховують багатомовні та багатокультурні реалії. Медіа може використовувати результати дослідження для підтримки мовного різноманіття, створюючи контент, який відзеркалює багатство мовних виразів. Розуміння, як українці використовують різні мови в повсякденному житті, може допомогти розвивати ефективні мовленнєві практики для сприяння взаєморозумінню та співпраці. Дослідження може мати вплив на визначення мовних стандартів та норм, які враховують багатомовність та культурну різноманітність²⁰. Це також сприяє формуванню інклюзивного та толерантного суспільства, яке визнає та поважає мовну різноманітність. Практичні висновки дослідження можуть бути використані для розробки освітніх програм, мовної політики, інтеркультурного навчання, технологічних інновацій у сфері мови та комунікації. Отримані знання можуть також слугувати основою для створення інструментів та ресурсів, спрямованих на підтримку мовної ідентичності українців в умовах впливу глобалізації та технологічних змін, які враховують культурні та мовні особливості українського суспільства. У цілому, дослідження мовної ідентичності українців у контексті транслінгвізму має важливе значення для сучасного суспільства, допомагаючи розуміти, як мовна ідентичність впливає на культурний розвиток, міжособистісні відносини та соціальну кооперацію в умовах глобалізації та розмаїття культур²¹.

DOI: 10.51587/9798-9895-14625-2024-117-156-170

20 Смирнова Л. Національна ідентичність - європейські виміри. Варіативність концепту національної ідентичності у сучасному мультикультурному середовищі: колективна монографія / за заг. ред. О.Г. Шостак. Київ.: Талком, 2020. С.38–53.

21 Кивлюк О.М., Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Філософія комунікаційної парадигми постінформаційного суспільства: виклики і перспективи розвитку. Contemporary ukrainian science: theoretical and practical achievements : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2024. С. 138–153. URL : https://www.eo.kiev.ua/resources/arhivMonographs/mono_2024_18/mono_2024_18.pdf